

Петро Білоусенко, д-р філол. наук, проф.
Запорізький національний університет, Запоріжжя

ОНОМАСТ ВАСИЛЬ НІМЧУК

Описано внесок видатного українського мовознавця В. В. Німчука в розбудову української ономастики. Охарактеризовано його участь у роботі Української ономастичної комісії, проаналізовано теоретичні праці мовознавця, які визначили засади збирання та дослідження онімного матеріалу та перспективні напрямки вивчення пропріальної лексики. Розкрито наукову лабораторію лінгвіста в студіях про походження низки власних назв.

Ключові слова: В. В. Німчук, ономастика, засади дослідження онімів, Українська ономастична комісія, напрямки вивчення пропріальної лексики.

У липні 2013 року виповнилося 80 років Василю Васильовичу Німчуку – видатному українському мовознавцеві, доктору філологічних наук, професору, членові-кореспонденту Національної академії наук України, завідувачеві Відділу історії української мови Інституту української мови Національної академії наук України. Сорок років тому в наукових колах його називали Срезневським ХХ століття, нині ж говорять про епоху Німчука в українському мовознавстві. В. Німчук – учений зі світовим іменем, він є одним із найвидатніших істориків мови нашої доби, доробок якого налічує понад 500 наукових праць зі славістики, дериватології, глотогенезу української мови, історії лінгвістики, ономастики, етимології.

Розпочав наукову діяльність Василь Васильович під керівництвом свого незабутнього вчителя С. Бевзенка, який надихнув талановитого учня займатися проблемами діалектного словотвору. Молодий дослідник завважив, "що дериваційні дані <...> є надзвичайно важливими для з'ясування генези й класифікації українських говорів. Також уперше для виявлення словотвірних процесів, що протікали в давнину, дисертант широко залучив до аналізу ономастичний говірковий матеріал" [Пуряєва : 11]. Опублікувавши низку статей, які, до речі, не втратили значення донині, Василь Васильович успішно захистив кандидатську дисертацію. Дещо пізніше він перейшов до проблем діахронної та

теоретичної дериватології. Саме з іменем В. Німчука тісно пов'язане широке розгортання студій над історією української мови й забезпечення джерельної бази для її дослідження.

З особливим пістетом Василь Васильович досліджує українську мову давньокіївської доби. Він кілька десятків років вивчає мову "Слова о полку Ігоревім". Першу працю про цю легендарну пам'ятку української мови XII ст. підготував понад 50 років тому – стаття "Слово о полку Ігоревім і народна мова" була опублікована у двох номерах часопису "Мовознавство" (№ 4 за 1967 та № 1 за 1968 рік). У ній молодий дослідник з притаманною йому скрупульозністю, оперуючи глибокими знаннями діалектної мови, наводячи паралелі з інших слов'янських і неслов'янських, зокрема, сербської і хорватської мов, сміливо, дискутуючи (але напрочуд коректно!) з попередниками, запропонував власні читання й пояснення низки слів та виразів цього твору.

Уже в першій розвідці про "Слово" дослідник запраг зробити те, про що мріяли лінгвісти ще в XIX ст.: залучати факти російських, українських і білоруських діалектів для тлумачення малозрозумілих і так званих "темних" місць поеми. Такі спроби на той час були в східнослов'янському мовознавстві, однак матеріал зі згаданих діалектів залучався принагідно, численні діалектологічні лексикони використано далеко не повно, часом при визначенні семантики вокабули перевага віддавалася лише свідченням пам'яток XI–XVI ст. Тому в наступній розвідці "Лексика й фразеологія "Слова о полку Ігоревім" із погляду сучасної діалектології" (1987) В. Німчук рішуче заявив, що "діалектний матеріал східнослов'янських мов є не менш важливим і доцільним, ніж пам'ятковий" [Німчук 1987 : 25]. У цій праці дослідник накреслив перспективні напрямки використання діалектних фактів для поглибленого вивчення "Слова": 1) для з'ясування "темних" місць і "темних" слів у поемі – явно незрозумілих, оскільки ймовірних достовірних паралелей або прямих континуантів відповідних слів і виразів не виявлено в жодній пам'ятці чи живому говорі Слов'янщини; 2) для пояснення сполук, усі складники й форми слова яких видаються зрозумілими, однак зміст загалом важко вловити, умовно їх можна назвати прихованими "темни-

ми місцями"; 3) для поглиблення розуміння тих лексем, які наче й не вимагають коментарів, але розгляд їхньої семантики з урахуванням говіркових фактів помітно поглиблює розуміння загального й художнього змісту поеми [Німчук 1987 : 25–28].

Досліджуючи "Слово", В. Німчук помітив, що "дуже мало мовознавців цікавляться топонімією, засвідченою в поемі, локалізацією поодиноких назв. Але не все до кінця з'ясовано в поемі й у цій ділянці" [Німчук 2002 : 123]. Учений одним із перших звернув увагу на те, що "ономастичний матеріал може точно відображати ареал і хронологію мовних змін, а отже, і слугувати для вивчення питання слов'янської прабатьківщини та найдавнішого членування слов'янських мов, балто-слов'янської проблеми, проблеми тюркського впливу на слов'янські мови; слов'яно-фінських мовних зв'язків" [цит. за Пуряєва : 27]. Зокрема, автора зацікавили в "Слові" топоніми *Немига* й *Дунай*. Історики здавна були переконані, що в рядках літописної оповіді "поидоша к *Немизѣ* чи "совокупишася ѡбои на *Немизѣ*" йдеться про місто Мінськ – нинішню столицю Білорусі, адже в минулому існував доплив річки Свілочі, біля якої розташований давній Мінськ. Це справді так. Однак В. Німчук запропонував іншу локалізацію гідроніма: на території української історичної області, колиски зародження Київської Русі – Сіверщині, – існував та існує й нині водний об'єкт *Немига* і "град" *Меньск*. Окрім цього, дослідник вказує, що на теренах України є ряд інших гідрооб'єктів з назвою *Немига*. Отже, описану в "Слові" битву між Всеславом та Ярославичами, припускає мовознавець, можна локалізувати не на терені Мінська, а на Сіверщині [Німчук 2002 : 126].

Нам видається, дуже переконливо вчений по-новому локалізує й гідронім Дунай, адже, крім "великого" Дунаю, в Україні тече *Дунай* у Полтавській і Дніпропетровській областях та кілька річок з іменем *Дунаєць* на Черкащині та Сумщині й на крайньому заході Лемківщини. Є навіть село *Дунаєць* у Глухівському районі Сумської області. "Отже, – резюмує автор, – Ярославна, напевно, тужила на місцевому "Дунаї". Таким чином знімається питання, чому княгиня Ярославна, перебуваючи в Путивлі, плаче на Дунаї" [Німчук 2002 : 128].

В. Німчук вагомо "вростав" в ономастику через етимологію, діалектологію, словотвір, історію української мови. Питання ономастики викликали жваве зацікавлення молодого дослідника з його перших кроків у науці. Зокрема, О. Стрижак у нарисі про К. Цілуйка згадує участь 26-річного В. Німчука в дискусії навколо етимології Полтави [Стрижак : 5]; Ю. Карпенко в нарисі про О. Стрижака називає прізвище Василя Васильовича серед гурту "сильних київських ономастів", "який тоді найактивніше займався ономастикою" [Карпенко : 7]. Пізніше Німчук бере участь у створенні питальника до видання "Історія міст і сіл Української РСР".

У 1960 році при АН УРСР із науковців (мовознавців, географів, істориків тощо) та представників міністерств для організації й координації наукової праці було створено Українську ономастичну комісію (УОК) – наукову установу при Відділенні літератури, мови та мистецтвознавства згаданої академії. Головою цієї організації було затверджено К. Цілуйка, Василь Васильович виконував обов'язки вченого секретаря комісії.

Період 60–70-х рр. ХХ ст. вважають дуже плідним для української ономастики. У межах Відділу історії мови Інституту мовознавства АН УРСР виокремилася група науковців, яка зосередила свої зусилля на ономастичних студіях. Це К. Цілуйко, О. Стрижак, А. Непокупний, І. Железняк, А. Корепанова, Л. Масенко, серед них і наш ювіляр. Він опублікував надзвичайно актуальну статтю "Про необхідність вивчення топоніміки у зв'язку з народними говорами" (1962). У ній тоді ще молодий дослідник В. Німчук виробив засади вивчення онімів: він наголошував на необхідності збирання матеріалів польовим методом, простежувати їхній зв'язок із місцевими топонімічними реаліями, а крім того, із місцевими діалектами, оскільки лише ґрунтуючись на говірках, на території поширення яких відзначені ті чи інші назви, на зіставленні їх із даними інших говірок і мов, можна досягти більш-менш повного розкриття внутрішньої форми топоніма [Німчук 1962 : 53]. Саме такий підхід і зумовив, очевидно, своєрідний "ономастичний вибух" [Вербич : 74], "ономастичний бум" [Карпенко : 6] того періоду. В. Німчук жваво цікавиться ономастичним життям України: друкує рецензію в журналі

"Українська мова і література в школі" на книгу С. Бабишкіна "Топоніміка в школі" (1963), інформує педагогічну громадськість про результати роботи другої ономастичної наради (1963), пише ґрунтовну статтю про українські прізвища з суфіксами -ук, -чук та етимологічно споріднені утворення (1964), укладає разом із І. Железняк, А. Корепановою, А. Непокупним, О. Стрижаком та К. Цілуйком "Гідронімічний атлас України (проспект)" (К., 1967) тощо.

В умовах бурхливого розвитку досліджень пропріальної лексики гостро постала проблема впорядкування набору слів, словосполучень, які б задовольнили потреби точно й однозначно іменувати чітко окреслені поняття розділу мовознавства про власні імена об'єктів. Тому невзабарі В. Німчук підготував проект української ономастичної термінології [Німчук 1966 : 24–43]. У преамбулі до списку термінів автор проекту заявив, що "впорядкування ономастичної термінології повинне здійснюватися у згоді з загальною лінгвістичною термінологією, частиною якої вона є, і з урахуванням практики, доцільності й традиції" [Там само: 25]. Відповідно до маніфестованих засад Василь Васильович врахував надбання як українських, так і зарубіжних мовознавців у цій царині. Зокрема, за пропозицією В. Німчука в українську ономастичну термінологію увійшли такі терміни: *автоетнонім*, *аллоетнонім*, *антропонім*, *астіонім*, *гелонім*, *гідронім*, *еронім*, *катоїконім*, *комонім*, *лімнонім*, *макротопонім*, *топонім*, *хоронім*, *етнонім* та ін. Після того, як у вересні 1966 року в чеському місті Ліблице відбулася III Міжнародна конференція зі слов'янської ономастики, учасники якої були ознайомлені з ономастичною термінологією майже всіх слов'янських народів, що спонукало їх до вдосконалення власних терміносистем, В. Німчук вніс "Зміни й доповнення в списку ономастичних термінів" (1968). До впорядкування ономастичної термінології Василь Васильович звертався ще не раз. Він автор української частини праць "Zakladni soustava a terminologie slovanské onomastiki" (1973), "Основен систем и термінологија на словенската ономастика" (1983), учасник засідання Міжнародної комісії з лінгвістичної термінології при міжнародному комітеті славістів (1984).

У виступі на засіданні комісії учений наголошував, що при "впорядкуванні й творенні термінів необхідно звертати увагу на координацію лінгвістичної термінології з термінологією інших наук, дбати про те, щоб термін був відразу зрозумілий для кожного лінгвіста" [Німчук 1984 : 145], він вважає, що "для відомого впорядкування термінології замало створення багатомовного перекладного словника списків термінів. Доцільним є створення лексикона, у якому при реєстровому терміні дається дефініція його значення однією з східнослов'янських, однією із західнослов'янських й однією з південнослов'янських мов" [Там само]. Зокрема, саме в цьому виступі В. Німчук уніс пропозицію замінити невдалий термін *екстралінгвістичний* (по суті, *позамовознавчий*) на *екстралінгвальний*, який нині міцно прижився в українській лінгвістичній термінології.

Вироблені засади ономастичних досліджень В. Німчук поглиблює, розширює та вдало демонструє їх застосування у власних розвідках. Це простежується в статті "Ясіння чи Ясіня" (1967), де дослідник, дотримуючись вимог писати географічні назви відповідно до вимови за нормами української орфографії, послідовно розкриває історію та етимологію цього топоніма. Апелятив *йас'ін'я́*, від якого утворено власну назву, "є звичайною збірною формою іменника *йас'ін'я*, яка (прасл. **asenь*/**asenь*) "цілком закономірна з погляду історичної фонетики, з переходом *е* > *і* в новозакритому складі" [Німчук 1967 : 53], здавна поширена в західних говірках української мови. Тому, резюмує автор, її необхідно писати *Ясіння́*, а не *Ясіня́*, як було запропоновано в "Українсько-російському словнику географічних назв Української РСР" 1964 року. Отже, дослідник тут уже вкотре виявляє глибоку пошану до народної мови, пропонує достоту правильне рішення: узаконити народну форму топоніма в літературній мові. У цьому плані надзвичайно цікава стаття В. Німчука "З історичної топонімії Закарпаття" (1976), у якій він утверджує думку про те, що науково переконливі висновки про топонімію окресленого ареалу неможливі без глибокого проникнення в історію окремої назви, засвідченої в історичних джерелах, та детального обстеження сучасних записів з досліджуваної території

[Німчук 1976 : 19]. "Для діахронного дослідження топонімії добре було б мати, – рекомендує автор статті, – фіксації топонімії певної території через не дуже довгі проміжки часу. Але дослідник переважно має справу з матеріалом, який відбиває (звичайно, частково) назви лише в окремі досить віддалені періоди" [Там само : 20]. Саме на цих засадах і побудована згадана стаття про топонімію басейну р. Боржави. В. Німчук, вивчаючи історію топонімії Закарпаття, використав специфічний історичний матеріал, який зафіксований переважно в латинських грамотах угорських канцелярій XIV–XV ст., записи В. Петрова XIV–XX ст. та власні записи сучасної топонімії, здійснені в 1955–1960 рр. Опис історії низки топонімів досліджуваної території в німчуковому виконанні виявився глибоким, докладним і вичерпним. До того ж, зіставляючи записи угорською й українською мовою, автор знайшов важливі свідчення з історичної фонетики цих мов.

В обширах наукових зацікавлень ученого завжди знаходиться місце для ономастичних досліджень. Зокрема, Василь Васильович докладав зусиль і до топонімної лексикографії. У 70-х роках минулого століття група вчених Інституту мовознавства АН УРСР розпочала роботу над укладанням Гідронімного атласу України. Учений брав участь у виробленні теоретичних і практичних засад його складання, зокрема, розробив вимоги до фонетичного транскрибування й транслітерування мовних фактів. На шляху до створення згаданої праці у 1979 р. Василь Васильович разом із І. Железняк, А. Корепановою, А. Непокупним, Л. Масенко укладає Словник гідронімів України басейну р. Тиси (1979 р.); пізніше, у 1992 році, подає додаток до цього словника (басейн Дунаю).

Лінгвістам і всім, хто цікавиться українською культурою, добре відомі нариси Василя Васильовича про найменування головної річки нашої країни ("Дніпро – Славута", 1986 р.; "Славута – прадавня назва Дніпра", 1990 р.). Проаналізувавши низку пам'яток української та російської мов, у яких фіксується друга назва *Дніпра – Славута* (*Словута, Славутич, Словутич, Словутиць*), віднайшовши однокореневі найменування інших річок (допливів) в українській та інших слов'янських мовах, паралелі в неслов'янських мовах, учений стверджує: "Гідронім *Славута*,

Ставутич, (*Словутич*) – праслов'янська назва Дніпра – це справжня ономастична пам'ятка, яку й далі слід оберігати й поширювати шляхом номінації новостворених об'єктів словами *славутич*, *Славута*" [Німчук 1986 : 10]. У такому ж ключі виконано в співавторстві зі С. Зінченком дослідження історії та походження урбоніма Ніжин (1998 р.), де автори, спираючись на авторитетні думки попередників, дібравши багатий фактичний матеріал з історичних пам'яток, діалектів, виявляючи глибокі знання історії української мови, подали неспростовне пояснення походження згаданого урбоніма [див. Німчук 1998].

В. Німчук жваво цікавився історією українського козацтва, брав участь у наукових форумах, присвячених цій проблематиці. На одній із конференцій у Запоріжжі він уніс пропозицію – розпочати підготовку важливого видання – енциклопедії українського козацтва, а працівникам Інституту козацтва при Запорізькому університеті очолити цю патріотичну справу. Пропозиція була палко підтримана, В. Німчук увійшов до складу редакційної колегії. Досить швидко, як на обсяг виконаних робіт (майже 60 друкованих аркушів), у 2002 році вийшло перше видання праці "Українське козацтво. Мала енциклопедія".

У Запоріжжі дослідник звернув увагу на відоме найменування *Січ* (*січ*), його пояснення в словозбірках та його ж таки екземпліфікацію. Ученого зацікавив досить дивний і рідкісний факт: у тлумачному словнику, де, як правило, подано дефініції загальних іменників-апелятивів, пояснюється власна назва, натомість вокабули *Січ* немає в енциклопедичних словниках, де зазвичай пояснюють власні найменування. Специфічний статус слова виявляється й у тому, що цей іменник вживається як частина власного найменування *Запорізька Січ*, де друга частина мала б виступати як апелятив (подібно до *поляна*, *озеро*, *ліс*, *річка*), однак у сучасній літературній мові такого апелятива немає [Німчук 1999 : 3–4]. Тому дослідник робить висновок: "Щоб з'ясувати цей феномен і вийти з плутанини, необхідне діахронічне дослідження лексеми *січ*" [Там само : 4]. Вірний собі, учений проаналізував погляди на це питання всіх попередників: істориків, ет-

нографів, мовознавців, які свідчили, що об'єкти, позначувані терміном *січ* (співвідносно з *сікти*), дуже часто локалізуються біля річок та інших водних об'єктів, отже, *січами* називалися землі, на яких сільськогосподарську діяльність почато порівняно недавно. Але найбільше уваги, як і зазвичай, В. Німчук приділяє пам'яткам української мови, де фіксуються лексеми *сич*, *січ* (*січа*) (тексти із цими лексемами учений подав у додатках [див. Німчук 1999 : 43–83]. При потребі автор звертається до старопольських записів та навіть свідчень француза Г. Боплана, де у його "Описі України" йдеться про флору українських земель, зокрема, про Дніпрові острови, зарослі деревами, осокорами, лозою, шелогою, дубами. Дослідник добивається абсолютної переконливості у своїх здогадках. Зокрема, Василь Васильович стверджує, що "слова *сѣч*, (*сѣчь*), *сѣчка*, *сѣча* спочатку були явно географічними термінами, що позначали земельні ділянки, які використовувалися для господарської діяльності, при них будували хати, у них розводили сади, їх орали тощо" [Там само : 17–18], "очищена від лісу ділянка називалася відповідним географічним терміном нетривалий час, бо вирубування лісу було її нетривалою ознакою, адже вона перетворювалася або на поле, або лук, або ниву" [Німчук 1999 : 19]. Занепадові апелятива, резюмує автор, сприяло закріплення й загальна знаність Січі (Січей) як власної назви славних осередків низового козацтва [Там само]. Здавалося б, завдання виконано. Але Василь Васильович посилює аргументацію, розглянувши загальну назву *січ* на тлі інших споріднених слів у сучасній українській мові та відповідників в інших слов'янських мовах, удокладнює його етимологію. "Завдяки діяльності славних запоріжців, організація яких відіграла кардинальну роль у старожитній Україні, скромний географічний термін, ставши власною назвою Січ, навіки увійшов до нашої історії як символ прагнення українського народу до волі й незалежності" [Там само : 42].

В. Німчук цікавився українською псевдонімією й криптонімією, опублікував велику статтю на цю тему в журналі "Українська мова" (2001) та заохотив до вивчення пропріальної лексики

талановиту дослідницю з Вінниці – Н. Павликівську, яка докладно опрацювала дібраний мовний матеріал, підготувала десятки статей з цієї проблеми, опублікувала "Словник псевдонімів ОУН–УПА" (2007) й монографію "Питання української псевдонімії ХХ століття" (2009). Грунтовна праця Н. Павликівської отримала схвальну рецензію, адже в ній "зреалізовано оновлений підхід у висвітленні широкого масиву фактичного матеріалу. Це помітне явище не тільки для мовознавчої, а й історичної науки" [Дудик : 121]. Невдовзі здібна учениця захистила докторську дисертацію й продовжує розпочату вчителем справу.

Напрямки діяльності В. Німчука вражають. Він першим в українській лінгвістиці ще в кандидатській дисертації порушив проблему карпатоукраїнсько-балканослов'янських мовних паралелей і тотожностей, пізніше опублікував ряд праць зі згаданої проблематики. Він упритул займався питаннями удержавлення української мови, оприлюднив низку статей з цієї проблеми та організував кілька симпозіумів і конференцій. У коло зацікавлень ученого увійшли й питання української орфографії: у 1999–2002 рр. він надрукував серію статей у наукових і популярних виданнях про історію українського правопису, пропонувані зміни до нього та книжку "Проблеми українського правопису ХХ – поч. ХХІ ст.". Василь Васильович ініціював видання першої хрестоматії з історії українського правопису (2004 р.), був її упорядником (у співавторстві з Н. Пуряєвою), написав до неї "Переднє слово". Він перший у наш час порушив проблему української мови як священної (сакральної), опублікував на цю тему кілька статей і готує монографію. У цьому руслі працюють його учні, виконують дисертації, публікують статті, монографії.

В. Німчук був учасником багатьох всеукраїнських і міжнародних форумів, зокрема, міжнародних з'їздів славістів та міжнародних конгресів україністів. Він є дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, членом трьох комісій при Міжнародному комітеті славістів, членом бюро Національної асоціації україністів, головним редактором журналу "Українська мова", членом редколегій багатьох періодичних видань, членом

правління Українського біблійного товариства. З 1998 року Василь Васильович став директором Інституту української мови, віддав цій праці 10 років життя. Однак в обширах його наукових інтересів вагоме місце посідали проблеми ономастики, навіть цей короткий огляд деяких його ономастичних праць свідчить про значний внесок ученого в розв'язання низки теоретичних і практичних питань дослідження пропріальної лексики.

В. Німчук ніколи не стояв осторонь ономастичних студій, виконував значну організаційну роботу. Він не один раз виступив відповідальним редактором ґрунтовних праць з ономастики, брав участь у роботі Міжвідомчої науково-методичної ради з питань географічних назв Державної служби геодезії, картографії та кадастру.

З об'єктивних причин із 2000-го року в роботі Української ономастичної комісії настанала перерва. Усю координаційну роботу з ономастики здійснював відповідний відділ Інституту української мови НАН України. Зважаючи на те, що УОК – важливий координаційний центр ономастичної роботи в межах усієї України, а також на необхідність функціонування в сучасному науковомовному просторі такої структури, з ініціативи В. Німчука – члена цієї Комісії – на XIII Всеукраїнській ономастичній конференції (Чернівці 2007 р.), а згодом і на засіданні Бюро Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України від 20 березня 2008 р. було відновлено діяльність УОК і затверджено її новий склад на чолі з Василем Васильовичем. На першому засіданні Комісії прийнято рішення про видання бюлетеня "Повідомлення Української ономастичної комісії" й обговорено питання про сучасний стан української ономастичної термінології. Нині УОК регулярно проводить засідання, виступає ініціатором і співорганізатором ономастичних наукових конференцій, семінарів.

Нинішній голова Української ономастичної комісії – Василь Васильович Німчук – завжди виявляв зацікавленість пропріальною лексикою. А головне – В. Німчук виробив засади дослідження власних назв, явив українській лінгвістичній науці яскраві зразки вивчення цього класу лексики, орієнтуючись на які, виросла плеяда нових талановитих дослідників онімного простору України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Вербиц С. О.* Українська ономастика: перспективи розвитку / С. О. Вербиц // Українська мова. – 2010. – № 3. – С. 73–80.
2. *Дудик П. С.* Комплексне дослідження українських псевдонімів (Павликівська Н. М. Питання української псевдонімії ХХ століття. Монографія. – Вінниця : Глобус-прес, 2009. – 388 с. / П. С. Дудик // Українська мова. – 2010. – № 3.
3. *Карпенко Ю. О.* Олексій Сильвестрович Стрижак, видатний український ономаст / Ю. О. Карпенко // Дослідження з ономастики. – К. : Пульсари, 208. – С. 6–14.
4. *Німчук В. В.* Виступ на засіданні Міжнародної комісії з лінгвістичної термінології при Міжнародному комітеті славистів / В. В. Німчук // Славянская лингвистическая терминология. – К., 1984. – С. 144–145.
5. *Німчук В. В.* Дніпро – Славута / В. В. Німчук // Давньоруська ономастична спадщина в східнослов'янських мовах. – К. : Наук. думка, 1986. – С. 4–11.
6. *Німчук В. В.* До топонімії "Слова о полку Ігоревім" (*Немига, Дунай*) / В. В. Німчук // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Збірник наукових праць пам'яті Кирила Галаса. – Ужгород, 2002. – Вип. 6. – С. 123–129.
7. *Німчук В. В.* З історичної топонімії Закарпаття / В. В. Німчук // Питання сучасної ономастики. – К. : Наукова думка, 1976. – С. 19–28.
8. *Німчук В. В.* Лексика й фразеологія "Слова о полку Ігоревім" із погляду сучасної діалектології / В. В. Німчук // Мовознавство. – 1987. – № 6. – С. 24–31.
9. *Німчук В. В.* Походження та історія назви "Січ" / В. В. Німчук. – Запоріжжя : РА "Тандем – У", 1999. – 84 с.
10. *Німчук В. В.* Про необхідність вивчення топоніміки у зв'язку з народними говорами / В. В. Німчук // Питання топоніміки та ономастики: Матеріали І Республ. наради з питань топоніміки та ономастики / Відп. ред. К. К. Цілуйко. – К., 1962. – С. 45–53.
11. *Німчук В. В.* Українська ономастична термінологія (проект) / В. В. Німчук // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К. : Наук. думка, 1966. Вип. 1. – С. 24–43.
12. *Німчук В. В.* Ясіння (сер. р.) чи Ясиня (ж. р.) / В. В. Німчук // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К. : Наукова думка, 1967. – Вип. 3. – С. 50–57.
13. *Німчук В., Зінченко С.* Походження та історія урбаніма Ніжин / В. Німчук, С. Зінченко // Київська старовина. – 1998. – № 3. – С. 3–9.
14. *Пуряєва Н. В.* Професор Василь Васильович Німчук: у напрямку ad fonts // Василь Васильович Німчук: **Бібліографія** до 75-річчя / Упор. Ю. В. Осінчук, Н. В. Пуряєва / Н. В. Пуряєва. – К. : НАН України. Інститут української мови, 2008. – С. 3–44.
15. *Стрижак О. С.* К. К. Цілуйко як ономаст (короткі спогади і роздуми) / Стрижак О. С. // Українська ономастика. – К., 1998. – С. 4–14.

Стаття надійшла до редакції 13.09.13

Петр Белоусенко, д-р филол. наук, проф.
Запорожский национальный университет, Запорожье

Ономаст Василий Нимчук

Определена роль известного украинского языковеда В. В. Нимчука в развитии украинской ономастики. Дана характеристика его участия в работе Украинской ономастической комиссии, осуществлён анализ теоретических работ лингвиста, в которых сформулированы принципы сбора и исследования онимного материала и перспективные направления изучения проприальной лексики. Раскрыта научную аргументацию лингвиста о происхождении некоторых имен собственных.

Ключевые слова: В. В. Нимчук, ономастика, принципы исследования онимов, Украинская ономастическая комиссия, направления изучения проприальной лексики.

Petro Bilousenko, Dr Hab., Professor
Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya

Vasyl Nimchuk, the Onomast

The contribution of the prominent Ukrainian linguist V. V. Nimchuk in the development of the Ukrainian onomastics is described. His input in the Ukrainian onomastics committee is characterized and his theoretical linguistic work is analyzed as well as the work that established a foundation of assembling and researching onomastic material and the study of proprietary lexics. The scientific laboratory of the linguist in the studies of the development of proper names is discovered.

Key words: V.V. Nimchuk, onomastics, establishment of the onim study, The Ukrainian Onomastic Committee, the ways of study of the proprietary lexic.